

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Rovné zacházení s mladými lidmi na trhu práce**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2023/C 293/08)

Zpravodaj: **Michael McLOUGHLIN**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 1. 2022
Právní základ	čl. 2 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	31. 5. 2023
Přijato na plenárním zasedání	15. 6. 2023
Plenární zasedání č.	79
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	217/0/6

1. Závěry a doporučení

1.1 Nedávno přijatá směrnice o přiměřených minimálních mzdách v Evropské unii nezohlednila podstatným způsobem otázku „minimálních mezd pro mladé lidi“. Nejedná se o univerzální přístup. Jako horizontální rámec naopak zohlednila různé tradice a výchozí pozice a posílila úlohu sociálních partnerů a kolektivního vyjednávání. Téma „minimálních mezd pro mladé lidi“ se proto v různých členských státech řeší různě, což je skutečnost, kterou je třeba vzít v potaz. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) doporučuje, aby to Evropská komise, členské státy a sociální partneři posuzovali v souladu se směrnicí a v duchu návrhu doporučení Rady o posílení sociálního dialogu v EU. EHSV vyzývá členské státy a sociální partnery, aby svou diskreční pravomoc vykonávaly nediskriminačním způsobem.

1.2 Podle názoru EHSV nabídl Evropský rok mládeže 2022 příležitost zabývat se důležitými otázkami, které mají dopad na mladé lidi, a přijmout významné politické iniciativy, které jsou prospěšné pro mladé lidi nebo se snaží ovlivnit jejich postavení ve společnosti. Vzhledem k významu plodné účasti mladých lidí na trhu práce by jejich první zapojení mělo být pozitivní, a opatření, která je znevýhodňují pouze na základě jejich věku, jsou kontraproduktivní. V tomto ohledu EHSV vítá Evropský rok dovedností, který byl oficiálně zahájen dne 9. května 2023, jako politický impuls pro celoživotní učení, který vytváří novou dynamiku k dosažení sociálních cílů EU do roku 2030.

1.3 Rozdílná pravidla pro mladé lidi týkající se dávek v nezaměstnanosti a vyplácení podpor mohou ovlivnit situaci mladých lidí na trhu práce a mít dopad na jejich schopnost uplatňovat svá práva na volný pohyb v EU. Rozhodování o struktuře a obsahu systémů sociálního zabezpečení spadá do pravomoci členských států. EHSV je vyzývá, aby při tom dodržovaly zásadu nediskriminace, zejména v případě volného pohybu. EHSV doporučuje Komisi, aby při dalším zkoumání této záležitosti úzce spolupracovala s členskými státy a sociálními partnery na shromažďování dat a informací o vnitrostátních postupech, a to též s ohledem na nově navržené doporučení Rady o posílení sociálního dialogu v EU.

1.4 Stáže v profesním prostředí nabízené mladým lidem jsou často rozhodujícím krokem pro profesní začlenění. Neplacené stáže nebo stáže, u nichž nevzniká nárok na odměnu, mohou mít velmi negativní dopad na zkušenosti mladých lidí s trhem práce. Výbor odkazuje na usnesení, které přijal na svém plenárním zasedání v prosinci 2022, jakož i na usnesení Evropského parlamentu, a doporučuje, aby se ostatní orgány a instituce EU, včetně Komise, o tuto záležitost více zajímaly jako o hmatatelný symbol svého závazku vůči mladým lidem v návaznosti na Evropský rok mládeže. Období

velmi krátkých odborných praxí a oficiálně uznávaných a dohodnutých vzdělávacích stáží nemusí být někdy placena. Měly by však být placeny dlouhodobější stáže, které se podobají práci placených zaměstnanců. Průzkum Eurobarometru uvádí, že většina stážistů byla odměňována a měla přístup k sociální ochraně⁽¹⁾.

1.5 V návaznosti na Evropský rok mládeže a další iniciativy se v poslední době pozornost více zaměřila na otázky mládeže. Jedním z návrhů byla myšlenka ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi, jež by zahrnovalo posuzování dopadu všech nových politik na mladé lidi. Tuto myšlenku propagovalo Evropské fórum mládeže a v roce 2022 byla tématem stanoviska EHSV. EHSV tento přístup k tvorbě politik rozhodně podporuje, jak uvedl ve svém stanovisku z roku 2022⁽²⁾.

1.6 Krize COVID-19 a válka na Ukrajině výrazně oslabily evropské hospodářství. I když podniky vynaložily maximální úsilí o zachování zaměstnanosti, mělo to důsledky pro evropské občany, a zejména pro mladé lidi.

1.7 Stáže se staly pro mladé lidi významným odrazovým můstkem ke vstupu na trh práce. V zájmu usnadnění přístupu k řádnému zaměstnání by stáže měly nabízet důkladnou odbornou přípravu a vzdělávací obsah a přiměřené pracovní podmínky a neměly by nahrazovat řádná pracovní místa nebo být podmínkou pro nástup do zaměstnání. Současná situace naznačuje, že zejména mezi mladými lidmi narůstají obavy, že zdravotní krize a důsledky války na Ukrajině by mohly vést ke zhoršení podmínek stážistů. Cílem Komise je přezkoumat, zda je řádně prováděn rámec kvality stáží.

2. Úvod

2.1 Rok 2022 byl vyhlášen Evropským rokem mládeže a EHSV ve svém stanovisku k tomuto roku vyjádřil přání, aby se tento rok zaměřil na klíčové oblasti politiky pro mladé lidi a přesáhl rámec akcí a příležitostí k propagaci. Mladí lidé vyjádřili podobné pocity a názory, zejména vzhledem k poněkud uspěchanému způsobu, jakým byl rok představen. Zkušenosti mladých lidí se vstupem na trh práce a účastí na něm jsou pro tuto generaci zjevně jednou z klíčových politických otázek, a to jak na vnitrostátní, tak na evropské úrovni.

2.2 Ve světě po skončení pandemie COVID-19 se klade nový důraz na měnící se potřeby trhu práce, nové formy práce, nové dovednosti, problematiku návratu na pracoviště a potenciální hybridní prostředí se všemi příležitostmi a riziky, které z toho vyplývají. Ještě důležitější je, že víme, že mladí lidé během pandemie COVID-19 velmi trpěli, což byl jeden z důvodů, proč byl rok 2022 vyhlášen Evropským rokem mládeže. Mladí lidé během pandemie přišli o některé zásadní milníky svého osobního a společenského vývoje. Pandemie však měla také velký dopad na vzdělávání mladých lidí a jejich účast na trhu práce.

2.3 Evropská unie má několik politik týkajících se mladých lidí a zajištění jejich co nejlépejšího zapojení do společnosti a využívání stejných příležitostí, jako mají všechny ostatní části společnosti. V Bratislavském prohlášení z roku 2016 vyzvali vedoucí představitelé EU k vytvoření perspektivní ekonomické budoucnosti pro všechny, uchránění našeho způsobu života a nabídnutí lepších příležitostí mladým lidem. Podobně se v preambuli pilíře sociálních práv uvádí, že „výzvy, jako jsou například značná nerovnost, dlouhodobá nezaměstnanost a nezaměstnanost mladých lidí nebo mezigenerační solidarita, jsou často v členských státech podobné, i když v různé míře“.

2.4 Klíčovou politikou ve vztahu k mladým lidem v Evropské unii je strategie EU pro mládež. Hlavním cílem této strategie je posílit postavení mladých lidí a budovat jejich odolnost zaměřením pozornosti na tři oblasti činnosti v rámci okruhů „zapojovat, propojovat a posilovat“. Strategie uznává, že pro fungující demokracii a pro společnost obecně je zásadně důležité poskytnout mladým lidem možnosti účasti na demokratickém životě. V rámci okruhu „zapojovat“ je cílem strategie EU pro mládež podporovat smysluplnou občanskou, hospodářskou, sociální, kulturní a politickou účast mladých lidí. Strategie vnímá mobilitu mladých lidí jako příležitost, aby mohli:

- rozvíjet a posilovat osobní, sociální a občanské kompetence,
- rozvíjet kritické myšlení a kreativitu,
- zvyšovat svou zaměstnatelnost,

(1) Nedávný průzkum Eurobarometru *Integration of young people into the labour market with particular focus on traineeships*, (Začleňování mladých lidí na trh práce se zvláštním zaměřením na stáže), duben 2023, Eurobarometer survey (europa.eu).

(2) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu *Ověřování dopadu předpisů EU na mladé lidi* (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 486, 21.12.2022, s. 46).

— stát se aktivními evropskými občany.

2.5 Evropská strategie pro mládež uznává zejména úlohu práce s mládeží jako „katalyzátoru posílení postavení“ mladých lidí a uvádí, že práce s mládeží má jedinečný přínos pro přechod mladých lidí do dospělosti, neboť poskytuje bezpečné prostředí, které jim umožňuje získat sebedůvěru a neformálním způsobem se učit ⁽³⁾.

2.6 EHSV vyjádřil názor, že strategie by se měla zaměřit na meziodvětvový přístup zaujímající celostní pohled na mladé lidi a jejich potřeby a práva napříč politickými oblastmi, a že nový koordinátor EU pro mládež by měl především vést meziodvětvovou činnost. Vyslovil rovněž přání, aby byla politika EU v oblasti mládeže začleněna do procesu evropského semestru, který bude více zaměřen na výsledky, a to zejména v průřezových oblastech ⁽⁴⁾.

2.7 EHSV doporučil, aby strategie měla vysoké ambice ohledně meziodvětvové činnosti týkající se ostatních příslušných oblastí politik EU, k nimž patří zaměstnanost, vzdělávání, zdraví, migrace a rovnost. Výbor dále doporučil, aby se strategie více zaměřila na otázky zaměstnanosti a vzdělávání, které se dotýkají mladých lidí, zejména z hlediska debaty o budoucnosti práce a rozvoji dovedností, a na další sociální otázky, jako je duševní zdraví a rovnost.

3. Mladí lidé, trh práce a dovednosti

3.1 Mladým lidem a jejich vyhlídkám na zaměstnání se při zkoumání trhu práce obvykle věnuje velká pozornost. Je to především proto, že první zkušenosti, jimž lidé čelí v souvislosti s účastí na trhu práce, mohou mít dlouhodobý dopad v pozdějších letech. To se projevuje zejména v případech předčasného ukončení školní docházky. Předčasné ukončení školní docházky postihuje také téměř 20 % osob se zdravotním postižením, což je více než dvojnásobek oproti ostatním mladým lidem ve věku 18 až 24 let ⁽⁵⁾. V souvislosti s pandemií COVID-19 a předchozím finančním krachem jsme byli také svědky toho, že mladí lidé jsou zranitelnější vůči ekonomickým otřesům a poklesům, že často přicházejí o práci jako první a v obou případech pracují v odvětvích, jako jsou služby, a že jsou nadměrně zastoupeni v nejistých zaměstnáních. MOP zjistila, že většina pracovníků v online pracovních platformách je mladší 3 let a že mladí pracovníci zastávají méně jistá pracovní místa. Největší podíl mladých pracovníků, které pandemie masivně postihla, je zaměstnán v řeckém odvětví cestovního ruchu. Ve Španělsku, Itálii a Portugalsku je mimořádně vysoký podíl mladých lidí se smlouvou na dobu určitou (více než 60 %), což může v případě krize vést k rychlé nezaměstnanosti.

3.2 Naší současnou prioritou musí být obnova evropské ekonomiky prostřednictvím důsledného provádění národního plánu obnovy ⁽⁶⁾ a vytvoření podmínek, které podnikům umožní opět růst a vytvářet kvalitní pracovní místa. V době, kdy se podniky potýkají s nedostatkem pracovních sil, nemohou najít lidi s potřebnými dovednostmi a čelí vážným potížím při přijímání zaměstnanců, je v jejich zájmu využít potenciál všech lidí, včetně mladých.

3.3 Jedním z největších zdrojů životní jistoty a perspektivy pro většinu lidí, ale zejména pro mladé lidi, jsou pracovní příležitosti a odpovídající dovednosti. Důsledky pandemie COVID-19 a následky války na Ukrajině postihly nejen občany, ale i podniky, a podkopaly jejich schopnost vytvářet hodnoty a pracovní místa a zajistit efektivní přechod mezi zaměstnáními.

3.4 Jsme svědky toho, že mladí lidé, kteří nezvládnou přechod ze školy nebo vysoké školy do zaměstnání, mohou mít v pozdějších letech problémy. Ačkoli nezaměstnanost přináší problémy každému, kdo ji zažívá, mohou být tyto problémy mnohem větší u mladých lidí, kteří nemusí mít stejné kontakty potřebné k tomu, aby se rozvíjeli na rychle se měnícím trhu práce. Stejně tak má nepřiměřeně velká nezaměstnanost jedné části společnosti dopad na sociální soudržnost a naše demokratické hodnoty a za extrémních okolností může vést k potenciálním sociálním nepokojům, k nimž dochází v některých částech rozvojového světa.

⁽³⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o Evropském roce mládeže 2022 (COM(2021) 634 final – 2021/0328 (COD)) (Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 122).

⁽⁴⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o Evropském roce mládeže 2022 (COM(2021) 634 final – 2021/0328 (COD)) (Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 122).

⁽⁵⁾ <https://www.disability-europe.net/downloads/1046-ede-task-2-1-statistical-indicators-tables-eu-silc-2018>

⁽⁶⁾ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu „Jak mladým lidem zaručit důstojnou práci a zajistit začlenění osob NEET prostřednictvím řádného vypracování národních plánů pro oživení“ (stanovisko z vlastní iniciativy) (Úř. věst. C 152, 6.4.2022, s. 27), NEET a národní plány pro oživení a odolnost.

3.5 Rovné zacházení s mladými lidmi na trhu práce je proto důležité vnímat jako součást širší potřeby občanské a demokratické účasti. Stejně jako vnímáme potřebu mladých lidí být součástí komunity a účastnit se sportovních aktivit jako aktivní občané, je důležitým prvkem občanství jejich schopnost porozumět své roli a místu na trhu práce a skutečně hájit své nároky a potřeby. Podobně by měl být trh práce místem mezigenerační solidarity, kde existuje náležitá rovnováha mezi pracovním a soukromým životem a kde lidé mohou mít pocit, že přispívají společnosti. Zatímco nezaměstnanost mladých lidí představuje v mnoha zemích strukturální problém, je například ve Španělsku poskytována pomoc v případě pozdního odchodu do důchodu (až do výše 12 000 EUR) s cílem zajistit udržitelnost důchodového systému. Podle stanoviska tak hrozí, že ekonomika neabsorbuje vyšší produktivitu, které mohou dosahovat mladí lidé. Kromě toho existují pracovní místa, která je velmi obtížné zastávat po dosažení věku 6 let.

3.6 V ekonomické rovině může vysoká nezaměstnanost mladých lidí a absence účinných mezigeneračních přístupů na úrovni podniků vést k nižší produktivitě, protože je méně mladých pracovníků, kteří by do výrobních procesů vnášeli nové dovednosti a inovace. Velký počet nezaměstnaných osob představuje pro stát také ekonomické náklady v podobě ušlých daňových příjmů, sociálních dávek a nákladů na související programy. Nadace Eurofound zjistila, že hospodářské náklady na mladé lidi, kteří nejsou zaměstnáni ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy (NEET), činily v roce 2011 přibližně 13 miliard EUR. Tyto obavy se promítly do stanovisek EHSV – *Nekvalitní zaměstnání a duševní zdraví* ⁽⁷⁾ a *Demokracie na pracovišti* ⁽⁸⁾. Míra nezaměstnanosti mladých lidí se zdravotním postižením ve věku 2 až 34 let je téměř dvakrát vyšší, než je tomu v případě osob bez zdravotního postižení (18 % oproti 9,7 % ⁽⁹⁾).

3.7 Na individuální úrovni mohou dopady nezaměstnanosti mladých lidí zahrnovat špatné duševní zdraví a nepohodu, jakož i nižší míru štěstí, a mohou potenciálně vést ke zvýšené poptávce po veřejných zdravotních službách. Kromě toho existuje větší riziko roztržité společnosti v důsledku různých forem sociálního vyloučení, které mohou mladí nezaměstnaní zažívat. Nezaměstnanost v mládí zvyšuje pravděpodobnost nezaměstnanosti i v pozdějším věku a má negativní dopad na vyšší výdělek v pozdějším věku, pokud se lidem podaří zaměstnání získat. U mladých nezaměstnaných je také větší pravděpodobnost, že se budou potýkat se ztrátou kvalifikace nebo sociálním vyloučením v celé řadě ohledů. Dopad onemocnění COVID-19 na duševní zdraví mladých lidí je dobře zdokumentován.

3.8 Důležité je také řešit situaci „demotivovaných“ mladých pracovníků a mladých lidí, kterým činí velké potíže se profesně začlenit. Předčasné ukončování školní docházky a změny ve školním vzdělávání jsou problematické. V jejich důsledku mohou mladí lidé ztratit kontakt s realitou trhu práce.

3.9 Jedním ze způsobů, jak zvýšit ekonomickou aktivitu mladých lidí, je motivovat je k podnikání podporou jejich podnikatelského myšlení, kreativity a inovativních přístupů. Aktivity v rámci Evropského roku dovedností mohou zahrnovat vzdělávání v oblasti podnikání a stavět na některých modelech osvědčených postupů, jako jsou programy a soutěže mladých podnikatelů.

3.10 EU vzala problém zaměstnanosti mladých lidí vážně a její hlavní politickou reakcí je „posílená“ záruka pro mladé lidi. Původně bylo účelem záruky pro mladé lidi zajistit mladým lidem ve věku 18 až 24 let nabídku zaměstnání, pracovní zkušenosti, učňovské přípravy, odborné přípravy nebo kombinace práce a odborné přípravy ve stanoveném časovém období od ukončení vzdělávání nebo ztráty zaměstnání. Evropská komise doporučila, aby byla záruka pro mladé lidi nabízena mladým lidem do čtyř měsíců od ztráty zaměstnání. Posílená záruka pro mladé lidi je závazek všech členských států zajistit, aby všichni mladí lidé do 30 let získali kvalitní nabídku zaměstnání, příležitost k dalšímu vzdělávání, učňovské přípravě nebo stáži.

3.11 K zajištění účinného přechodu mezi zaměstnáními je třeba pokročit v reformě vzdělávání, řešit nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi a zaměřit se na celoživotní učení, vzdělávání dospělých, změnu kvalifikace a prohlubování dovedností. EHSV bere na vědomí pokrok Komise při vytváření Evropského prostoru vzdělávání, posilování rámce evropské spolupráce v oblasti odborného vzdělávání a přípravy a pokrok při uplatňování akčního plánu digitálního vzdělávání.

3.12 EHSV bere na vědomí rovněž novou iniciativu Komise týkající se individuálních vzdělávacích účtů, zejména mikrokreditů a nového balíčku pro univerzity. Jde o nový impuls, jehož cílem je vybavit mladé lidi odpovídajícími dovednostmi a podpořit mobilitu mladých studentů, učňů a podnikatelů.

(7) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Nekvalitní zaměstnání a duševní zdraví (průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví) (Úř. věst. C 228, 29.6.2023, s. 28).

(8) Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Demokracie na pracovišti (průzkumné stanovisko na žádost španělského předsednictví) (Úř. věst. C 228, 29.6.2023, s. 43).

(9) <https://www.disability-europe.net/downloads/1046-edc-task-2-1-statistical-indicators-tables-eu-silc-2018>

4. Dopady pandemie COVID-19

4.1 Podle Eurostatu byli mladí lidé pandemií COVID-19 zasaženi více než lidé starší. Míra zaměstnanosti mladých lidí (ve věku 1–29 let) v EU ve třetím čtvrtletí roku 2020 činila - 2,8 procentního bodu ve srovnání s třetím čtvrtletím roku 2019, tedy ještě před vypuknutím pandemie. Ve třetím čtvrtletí roku 2021 však došlo k oživení a míra zaměstnanosti byla oproti třetímu čtvrtletí roku 2019 nižší o 0,1 procentního bodu. Při srovnání třetího čtvrtletí 2020 se třetím čtvrtletím 2019 zaznamenaly všechny země pokles míry zaměstnanosti mladých lidí.

4.2 Nadace Eurostat rovněž zjistila rozdíly v těchto trendech v rámci EU. Ve třetím čtvrtletí roku 2021 většina členských států EU (16 z 27) ještě nevykazovala úplné oživení, neboť míra zaměstnanosti mladých lidí byla stále nižší než ve třetím čtvrtletí roku 2019. Největší pokles byl zaznamenán v Portugalsku, Bulharsku, Lotyšsku, Česku a Polsku (ve všech zemích došlo ve 3. čtvrtletí 2021 k poklesu nejméně o 3 procentní body ve srovnání se 3. čtvrtletím 2019). Naopak největší nárůst podílu zaměstnaných osob ve věku 1–29 let ve třetím čtvrtletí 2021 ve srovnání se situací před pandemií COVID-19 byl zaznamenán v Irsku, Francii a Slovinsku (ve všech případech nejméně o 2 procentní body ve 3. čtvrtletí 2021 ve srovnání se 3. čtvrtletím 2019).

4.3 Nadace Eurofound uvedla, že navzdory politickému úsilí EU a členských států o podporu mladých lidí v důsledku finanční krize v roce 2008 byli mladí lidé také nejvíce postiženi ztrátou zaměstnání během krize COVID-19. Byli nadměrně zastoupeni v odvětvích nejvíce postižených omezeními v době pandemie a častěji pracovali na částečný úvazek nebo na dočasné smlouvy. 12 % mladých lidí ve věku ve věku 18–29 let, kteří odpověděli na alespoň dvě kola elektronického průzkumu týkajícího se života, práce a pandemie COVID-19, uvedlo, že přišlo o práci, a s nezaměstnaností se potýká rovněž 12 % studentů. Podobné dopady byly hlášeny i v souvislosti s úsporami, duševním zdravím a chudobou.

4.4 Podle průzkumu institutu Insee ⁽¹⁰⁾ již první omezení volného pohybu v důsledku epidemie COVID-19 na jaře 2020 vedlo k bezprecedentnímu poklesu aktivity: 73 % podniků uvedlo, že jejich tržby v tomto období poklesly o více než 10 % a u 3 % podniků to bylo o více než 0 %. Třetina společností byla uzavřena v průměru na dobu 7 dní, nejčastěji v důsledku administrativních omezení vstupu veřejnosti (6 %), ale také kvůli problémům souvisejícím se zásobováním (8 %) nebo příležitostmi (7 %). Toto přerušení činnosti se týkalo především činností, při nichž dochází k nejužšímu kontaktu s veřejností: stravování a pohostinství, ubytování, osobní služby, kulturní a rekreační činnosti a letecká doprava. Do září 2020 bylo stále uzavřeno 1 % podniků.

4.5 Aby se podniky vyrovnaly s náhlým poklesem činnosti, více než 4 z podniků požádaly o podporu, kterou zavedly veřejné orgány. Patřila mezi ně zkrácená pracovní doba (70 % podniků), odklad platby příspěvků na sociální zabezpečení (3 %) a státem zajištěné úvěry (41 %). Na tato opatření obzvláště často spoléhalo odvětví stravovacích a pohostinských služeb (97 %), odvětví obchodu a údržby motorových vozidel (96 %) a odvětví ubytování (9 %).

4.6 Další vlna pandemie následovala v roce 2021 a v únoru 2022 zasáhl evropskou ekonomiku vojenský konflikt na Ukrajině a s ním spojené vysoké ceny energií, omezený přístup k surovinám a výpadky v dodavatelském řetězci a s tím související vysoká míra inflace.

4.7 Navzdory těmto skutečnostem se podniky působící na jednotném trhu EU snažily udržet pracovní místa a vytvářet místa nová.

4.8 Pokud jde o vzdělávání, Evropské fórum mládeže uvedlo, že kvalita distančního vzdělávání během pandemie byla různá, přičemž téměř každý desátý mladý student se neúčastnil žádných kurzů, výuky ani zkoušek. Přibližně dvě třetiny studentů vyslovily názor, že se učí „o něco méně“ nebo „výrazně méně“. Tři čtvrtiny mladých lidí na okraji společnosti se domnívají, že se učí „o něco méně“ nebo „výrazně méně“. Jednotlivé okolnosti se však mohly značně lišit. Nejistota v oblasti vzdělávání a výzvy spojené s online výukou byly pro mladé lidi zdrojem stresu a problémů v oblasti pohody. Ačkoli rozsah dopadu není jasný, narušení vzdělávání pravděpodobně povede k dlouhodobým negativním dopadům na zaměstnanost, výsledky vzdělávání a zdraví a pohodu. Existuje možnost, že tato situace má i pozitivní vedlejší účinky, když otevírá dveře kombinovanému vzdělávacímu systému využívajícímu různé formy učení a technologické nástroje přístupné všem mladým lidem, včetně mladých lidí se zdravotními postiženími a mladých lidí v odlehlejších regionech.

⁽¹⁰⁾ Institut national de la statistique et des études économiques (Národní institut pro statistiku a ekonomické studie), <https://www.insee.fr/en/statistiques/5018508>

4.9 Jedny z nejdramatičtějších dopadů pandemie COVID-19 se však projevily na duševním zdraví mladých lidí. Narůstají depresivní příznaky, jako je úzkost, vyčerpání, izolace a sebevražedné myšlenky. Obavy z budoucnosti jsou znepokojující. Výzkum v Rakousku ukazuje, že většině těchto mladých lidí se nedostalo žádné pomoci. Důvodem je nedostatek vědomostí o těchto příležitostech, ale je to také otázka regionálních a ekonomických nerovností. Ve Španělsku se hlavní příčinou úmrtí mezi nejmladšími lidmi stala sebevražda. Pandemie odhalila psychické utrpení – v roce 2020 lidé spáchali 3 941 sebevražd, z toho 300 ve věku 14 až 29 let. Systémy veřejného zdravotnictví nemají dostatek prostředků na pomoc mladým lidem s duševními problémy. Poslední díl dlouhodobé studie mladých lidí a dětí v Irsku ukázal zdvojnásobení výskytu depresí a duševních onemocnění mezi mladými lidmi.

4.10 Stejně tak by mladí lidé s mentálním nebo fyzickým postižením rozhodně neměli být na trhu práce vystaveni méně příznivému zacházení, ať už jen na základě svého věku, nebo na základě věku ve spojení s postižením. Podobně je třeba věnovat pozornost také osobám z odlehklých venkovských oblastí a osobám, které jsou vystaveny diskriminaci na základě pohlaví.

4.11 Statistické údaje o zaměstnanosti mladých lidí se zdravotním postižením jsou rovněž nesourodé: kvantitativní ukazatele, jako je míra nezaměstnanosti, by měly být doplněny dalšími ukazateli, jako je úroveň odborné přípravy, povaha nabízených smluv (na dobu určitou, na dobu neurčitou apod.), míra zaměstnanosti v běžném prostředí, míra podporovaného zaměstnávání nebo míra dlouhodobé nezaměstnanosti, v kombinaci se sociální a finanční situací těchto mladých lidí.

5. Rovné zacházení s mladými lidmi na trhu práce

5.1 Rovnost je jednou z klíčových zásad a práv EU, která vychází ze Smlouvy a Listiny základních práv EU a podporují ji i sekundární právní předpisy EU. Obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání je dán směrnicí Rady 2000/78/ES⁽¹⁾, která stále vyhovuje svému účelu.

5.2 Vidíme tedy, že budoucnost mladých lidí je klíčovým zájmem EU a že vyhlídky mladých lidí na trhu práce jsou velmi důležitou součástí jejich rozvoje. EU má řadu politik a nástrojů zaměřených na mladé lidi a jejich postavení na trhu práce. V souladu se Smlouvou o fungování EU a zásadou subsidiarity mají členské státy pravomoci týkající se mnoha z těchto otázek, a proto jsou jejich politiky hlavním předmětem této zprávy.

5.3 Mladí lidé byli během pandemie postiženi více než jiné skupiny, a to různými způsoby. Vzhledem k významu, který je tomuto tématu přikládán, by proto bylo spravedlivé prozkoumat veškeré specifické aspekty politiky trhu práce a na základě těchto důkazů určit, zda je s mladými lidmi zacházeno méně příznivě než s ostatními pouze na základě jejich věku. Vzhledem k potenciální šíři tématu je důležité jasně vymezit, co je předmětem tohoto stanoviska. Zaměřuje se na zjevnější a bezprostředně méně příznivé zacházení s mladými lidmi v právních předpisech nebo politikách pouze na základě jejich věku. Nevyhnutelně je větší důraz kladen na oblasti, kde je k dispozici nejvíce informací a jsou nejprehlednější. Jedná se o tyto oblasti: minimální mzdy, pravidla sociálního zabezpečení a sociální pomoci a v menší míře (vzhledem k již vykonané práci) neplacené stáže.

6. Minimální mzdy

6.1 V souladu se Smlouvou o fungování EU⁽²⁾ a zásadou subsidiarity jsou minimální mzdy v pravomoci členských států, Evropská unie však může přijmout opatření zaměřená na podporu spolupráce mezi členskými státy, včetně směrnic. V rámci přípravy směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2041⁽³⁾ o přiměřených minimálních mzdách v Evropské unii, která již byla přijata, Komise konstatovala, že ve většině členských států je přiměřenost minimální mzdy nedostatečná a/nebo že v rozsahu ochrany formou minimální mzdy existují mezery, ačkoli ochrana formou minimální mzdy existuje ve všech členských státech EU, a to prostřednictvím legislativních ustanovení („zákonné minimální mzdy“) a/nebo kolektivních smluv. Návrh vychází z evropského pilíře sociálních práv.

6.2 Cílem směrnice je zajistit, aby pracovníci v EU byli chráněni formou přiměřených minimálních mezd, které jim umožní důstojný život bez ohledu na to, kde pracují. K dosažení tohoto obecného cíle stanoví návrh rámec pro větší

(1) Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání (Úř. věst. L 303, 2.12.2000, s. 16).

(2) Čl. 153 odst. 2 písm. a) a b) SFEU.

(3) Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2041 ze dne 19. října 2022 o přiměřených minimálních mzdách v Evropské unii (Úř. věst. L 275, 25.10.2022, s. 33).

přiměřenost minimálních mezd a lepší přístup pracovníků k ochraně formou minimální mzdy. Tyto cíle jsou relevantní jak pro systémy se zákonnou minimální mzdou, tak pro systémy založené na kolektivním vyjednávání. Směrnice je koncipována tak, aby bylo možné těchto cílů dosáhnout při zohlednění a plném uznání specifík vnitrostátních systémů a pravomocí, samostatnosti sociálních partnerů a smluvní volnosti.

6.3 Minimální mzdy jsou jednou z oblastí, kde v členských státech EU panuje značná míra nerovného zacházení s mladými lidmi. Podle Evropského fóra mládeže jsou mladí lidé na minimální mzdě obzvláště závislí, neboť minimální mzdu jich pobírá více než čtvrtina, zatímco u dospělých je to jedna desetina. Řada členských států stanovila zvláštní „minimální mzdy pro mladé lidi“, které jsou ve všech případech nižší než obecná minimální mzda pro jednotlivé věkové skupiny, zatímco jiné členské státy vylučují z působnosti právních předpisů o minimální mzdě osoby mladší 18 let. To je případ Belgie, Francie, Irsko, Lucemburska, Německo, Malta a Nizozemska. Francouzská právní úprava sice není příliš závislá na věku, ale ve svém důsledku dopadá na mnoho mladých lidí. Existují i další snížené sazby pro učňovské vzdělávání, ale ty nejsou předmětem této zprávy a jsou obvykle stanoveny dohodou mezi sociálními partnery. Také Spojené království má pro mladé lidi zavedeny nižší než minimální mzdy. Úplné informace jsou k dispozici v příloze 1.

6.4 Tyto minimální mzdy pro mladé lidi nerespektují právo mladých lidí na stejnou odměnu za stejnou práci a výzkumy MOP opakovaně prokázaly, že nejsou účinné ani při zvyšování míry zaměstnanosti mladých lidí. Klíčovou otázkou je stejná odměna za stejnou práci. Organizace mládeže totiž obdržely od mladých lidí informace o tom, že po určité době zaměstnání mohou dohlížet na své starší kolegy na stejné pozici nebo je zaučovat, ale dostávají nižší mzdu, nebo se po nich dokonce žádá, aby kvůli těmto předpisům vykonávali úlohu dohledu za nižší mzdu než jejich kolegové.

6.5 V těchto členských státech tedy mladí lidé sice mohou řídit, volit a vstupovat do armády a je s nimi ve všech ostatních ohledech zacházeno jako s dospělými, ale nemají nárok na plnou minimální mzdu pro dospělé. Minimální mzda pro nejmladší věkovou skupinu je v Nizozemsku stanovena na 30 % sazby minimální mzdy dospělých, což představuje vážnou překážku pro jejich schopnost vést nezávislý život a mít důstojnou životní úroveň. Navzdory tomu, že EU vyhlásila rok 2022 Evropským rokem mládeže, dohodnutý politický postoj v rámci hodnoceného legislativního procesu výrazně nezhlednil rozdílné problémy mladých lidí.

6.6 Nedávná metaanalýza MOP týkající se dopadu minimálních mezd pro mladé lidi, která zkoumala 43 vědeckých prací publikovaných od roku 1990, zjistila, že v drtivé většině případů je vliv minimálních mezd na zaměstnanost mladých lidí buď nulový, nebo velmi malý. V některých případech zvýšení sazby minimální mzdy pro mladé lidi dokonce zvýšilo míru jejich zaměstnanosti. Evropská komise ve svém posouzení dopadů směrnice popsala výsledky výzkumu z Portugalska, Belgie a Nizozemska, které ukazují, že minimální mzdy pro mladé lidi nemají na míru zaměstnanosti mladých lidí žádný významný vliv.

7. Platby v nezaměstnanosti

7.1 Další oblastí, kde může docházet k rozdílnému zacházení s mladými lidmi, je období nezaměstnanosti. I v tomto případě se jedná z velké části o pravomoci členských států, zejména pokud jde o sazby, doby a kritéria výplaty. Vnitrostátní systémy v Evropě jsou velmi různorodé a složité. Lze si však představit případy, kdy budou mít tyto rozdíly dopad na otázky, jako je zaměstnanost a volný pohyb v rámci EU. Mladí lidé mohou být také znevýhodněni systémy podpory v nezaměstnanosti, pokud nedosáhli požadované potřebné doby „odvádění“ příspěvků do příslušných systémů.

7.2 Kromě těchto systémů poskytují členské státy dávky sociální pomoci, které se značně liší, přičemž systémy sociální pomoci jsou rovněž v kompetenci jednotlivých států. Některé z nich zahrnují přezkum majetkových poměrů, jiné nikoli. Pokud jde o věk, je pak situace poměrně složitá a tyto platby ani tato zpráva nemohou toto téma spravedlivě postihnout. Nevyhnutelně existují rozdíly v dobách pro nabytí práv a délce trvání, jakož i v několika dalších faktorech. Pro provedení dalšího výzkumu je bezpochyby nutné získat lepší a jasnější údaje. Lze uvést několik stručných postřehů:

— V některých systémech jsou zavedena zvláštní opatření pro osoby starší 4 let nebo pro jiné věkové skupiny. Menší počet zemí poskytuje kratší období pro nabytí práv pro osoby mladší 2 let.

- Ve Švédsku se na mladé nezaměstnané osoby (18–24 let), které se účastní programů politiky na trhu práce a pobírají „příspěvek za účast“ (*aktivitetsstöd*) se základním nárokem na dávky v nezaměstnanosti, bude podle předpisů týkajících se systému dávek v nezaměstnanosti vztahovat prudší pokles výše vyplácených dávek.
- V Lucembursku se mladým lidem ve věku 18 let poskytuje příspěvek ve výši 70 % minimální sociální mzdy a ve věku 16/17 let ve výši 40 % minimální sociální mzdy (*salair social minimum*) po uplynutí čekací doby 36 týdnů, která může být zkrácena na 26 týdnů, pokud žadatel studuje.
- Irský příspěvek pro uchazeče o zaměstnání (podpora) ve věku 18–24 let, kteří „nežijí samostatně“, činí přibližně 60 % příspěvku pro dospělé. Těm, kdo navštěvují příslušné kurzy a školení, je vyplácena plná sazba.

8. Neplacené stáže

8.1 Evropský parlament vyzval k zákazu neplacených stáží a Výbor pro sociální práva Rady Evropy zjistil, že mezery v belgické legislativě umožňují, aby byli mladí lidé prostřednictvím neplacených stáží zneužíváni jako bezplatná pracovní síla. Výbor ve svém rozhodnutí, které bylo výsledkem kolektivní stížnosti podané Evropským fórem mládeže, konstatoval, že stávající systémy inspekce práce v Belgii neposkytují dostatečnou ochranu zranitelným a znevýhodněným mladým pracovníkům.

Vnitrostátní regulační rámce v obecném slova smyslu a konkrétně striktnost právních předpisů se u různých typů stáží a v jednotlivých členských státech velmi liší. V některých členských státech žádná právní definice stáží neexistuje.

8.2 Cílem doporučení Rady o rámci pro kvalitu stáží, jež bylo přijato v roce 2013, je zajistit, aby stáže efektivním způsobem usnadňovaly přechod ze školy do zaměstnání, a tudíž zvýšily zaměstnatelnost mladých lidí. Návrh obsahuje pokyny, které mohou zajistit vysoce kvalitní vzdělávací obsah a přiměřené pracovní podmínky.

8.3 Neplacené stáže lze definovat jako období, kdy stážista vykonává práci podobnou té, již vykonávají placení zaměstnanci, a která nesouvisí s formalizovaným a explicitním procesem vzdělávání, odborné přípravy, dobrovolnictví nebo placené stáže.

8.4 Pracovní zkušenosti a učení se prostřednictvím zkušeností jsou sice pro mladé lidi začínající na trhu práce zásadní, ti, kteří požadují opatření proti neplaceným stážím, se však domnívají, že příliš mnoho mladých lidí se pohybuje v kolotoči neplacených stáží a nekvalitní odborné praxe, což v této věkové skupině vyvolává značné rozčarování z trhu práce.

8.5 Evropské fórum mládeže zkoumalo vybrané země a jejich politiky týkající se neplacených stáží. Ve Francii jsou stáže přísně regulovány a mohou probíhat pouze v rámci osnov formálního vzdělávání. Stáže trvající dva měsíce nebo méně jako součást vzdělávání mohou být neplacené. V Rumunsku jsou stáže přísně regulovány zvláštními právními předpisy. Stážisté mají nárok na 0 % minimální mzdy. Neplacené stáže na otevřeném trhu práce jsou nezákonné, nicméně zákony se často obcházejí.

8.6 V Chorvatsku nejsou stáže na otevřeném trhu práce definovány ani regulovány zákonem a ani zde nejsou běžné, existují však i jiné formy stáží, které podléhají regulaci. V Bulharsku jsou neplacené stáže, které probíhají mimo rámec zákonů věnovaných stážím, legální a jsou běžným jevem. V případě stáží na otevřeném trhu práce, které se řídí zákony o stážích, mají stážisté nárok alespoň na národní minimální mzdu.

8.7 V Rakousku by stáže na otevřeném trhu práce měly být teoreticky odměňovány podle odvětvových kolektivních smluv. Stáže na otevřeném trhu práce však mohou být ze zákona neplacené, pokud jsou klasifikovány jako vzdělávací vztah, což se běžně děje. V Irsku je neplacená práce nezákonná, ale pokud jde o stáže, zákon se často nevymáhá a neplacené stáže jsou běžnou praxí a často jsou veřejně inzerovány.

V Bruselu dne 15. června 2023.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE

PŘÍLOHA ⁽¹⁾

Tabulka

Nižší než minimální sazby ve vybraných členských státech EU a Spojeném království od ledna 2021

Stát	Skupiny pracovníků	% plné sazby	Výše minimální mzdy v roce 2021 (v EUR, není-li uvedeno jinak)
Belgie	Pracovníci ve věku 16 let a mladší (bez studentské smlouvy)	70	1 138/měsíc
	Pracovníci ve věku 17 let (bez studentské smlouvy)	76	1 236/měsíc
	Pracovníci ve věku 18 let (se studentskou smlouvou)	82	1 333/měsíc
	Pracovníci ve věku 19 let (se studentskou smlouvou)	88	1 431/měsíc
	Pracovníci ve věku 20 let (se studentskou smlouvou)	94	1 528/měsíc
Francie	Pracovníci ve věku 15 a 16 let s praxí v odvětví kratší než šest měsíců; pracovníci mladší 16 let pracující během letních prázdnin	80	1 244/měsíc
	Pracovníci ve věku 17 let s praxí v odvětví kratší než šest měsíců	90	1 399/měsíc
	Mladí lidé se smlouvou o zvyšování odborné kvalifikace ⁽¹⁾ v závislosti na věku a předchozí kvalifikaci	55–100	855–1 555/měsíc
	Uční v závislosti na věku, délce praxe a příslušné odvětvové dohodě	27–78	420–1 213/měsíc
	Stážisté ⁽²⁾	—	3,70/hodina
	Pracovníci se zdravotním postižením zaměstnaní ve zvláštních střediscích zaměřených na začleňování těchto pracovníků	55–100	855–1 555/měsíc
Německo	Minimální mzda se nevztahuje na pracovníky mladší 18 let.	—	550/měsíc
Irsko	Pracovníci mladší 18 let	70	7,14/hodina
	Pracovníci ve věku 18 let	80	8,16/hodina
	Pracovníci ve věku 19 let	90	9,18/hodina
Lotyšsko	Odsouzení (ve výkonu trestu ve vězení)	50	250/měsíc

⁽¹⁾ Upraveno podle: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef21015en.pdf.

Stát	Skupiny pracovníků	% plné sazby	Výše minimální mzdy v roce 2021 (v EUR, není-li uvedeno jinak)
Lucembursko	Pracovníci ve věku od 15 do méně než 17 let	75	1 651/měsíc; 9,55/hodina
	Pracovníci ve věku od 17 do méně než 18 let	80	1 762/měsíc; 10,18/hodina
	Nekvalifikovaní pracovníci ve věku 18+	100	2 202/měsíc; 12,73/hodina
Malta	Pracovníci mladší 17 let	95	171/týden
	Pracovníci ve věku 17 let	96	174/týden
Nizozemsko	Pracovníci ve věku 15 let	30	505/měsíc
	Pracovníci ve věku 16 let	34,5	81/měsíc
	Pracovníci ve věku 17 let	39,5	666/měsíc
	Pracovníci ve věku 18 let	50	842/měsíc
	Pracovníci ve věku 19 let	60	1 011/měsíc
	Pracovníci ve věku 20 let	80	1 348/měsíc
	Pracovníci ve věku 21 let	100	1 68/měsíc
Portugalsko	Pracovníci v učňovských školách a stážích	80	621/měsíc
	Pracovníci se zdravotním postižením	50	388/měsíc
Spojené království	Pracovníci mladší 18 let	47,6	4,15 GBP (4,62 EUR)/ hodina
	Pracovníci ve věku 18–20 let	2,2	4,55 GBP (5,06 EUR)/ hodina
	Pracovníci ve věku 21–24 let	74	6,45 GBP (7,17 EUR)/ hodina
	Učni mladší 19 let nebo ve věku 19 let a více v prvním roce učňovské přípravy	94	8,20 GBP (9,12 EUR)/ hodina

(¹) Ve Francii tyto smlouvy umožňují mladým zaměstnancům získat odbornou kvalifikaci a podporují jejich profesní začlenění nebo opětovné začlenění.

(²) Může být neplacená, pokud je kratší než dva měsíce.

Poznámky: Německo neuvedlo hodinové sazby ani jejich srovnání s vyšší minimální mzdy. Je to proto, že minimální částka se počítá za měsíc, nikoli za hodinu. Platby za učňovskou přípravu se v Německu nepovažují za mzdu. Učňovská praxe zahrnuje i dobu strávenou ve škole. Z právního hlediska jsou platby za učňovskou přípravu srovnatelné se stipendii pro vysokoškolské studenty.
n/a = nepoužije se.

Zdroj: Síť korespondentů nadace Eurofound, na základě národních oficiálních zdrojů.